

СЕКЦІЯ 6 ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО; АГРАРНЕ ПРАВО; ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО; ПРИРОДОРЕСУРСНЕ ПРАВО

УДК 342.9:349:4

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРИНЦИПІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В ОКРЕМИХ СЕКТОРАХ ЕКОНОМІКИ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ АГРАРНОЮ ГАЛУЗЗЮ

Котух К.А., аспірант
Національний університет біоресурсів і природокористування України

У статті розглядаються правові акти державного регулювання аграрної сфери та подаються пропозиції щодо вдосконалення принципів господарювання в окремих секторах економіки, пов'язаних із аграрною сферою.

Ключові слова: принципи, господарювання, аграрна галузь, ліцензування, нормативно-правові акти, державне регулювання, удосконалення принципів.

В статье рассматриваются правовые акты государственного регулирования аграрной сферы и вносятся предложения относительно усовершенствования принципов хозяйствования в отдельных секторах экономики, имеющих отношение к аграрной сфере.

Ключевые слова: принципы, хозяйствование, аграрная отрасль, лицензирование, нормативно-правовые акты, государственное регулирование, совершенствование принципов.

Kotukh K.A. THE IMPROVEMENT OF THE PRINCIPLES OF STATE REGULATION OF THE AGRARIAN SECTOR

The article discusses the principles of state regulation of the agrarian sector. The analysis of normative-legal acts of the regulatory sphere and proposals concerning improvement of management principles.

Key words: principles, management, agrarian sphere, licensing, normative and legal acts, state regulation, principles upgrading.

Постановка проблеми. Надзвичайно важливе практичне значення має вдосконалення принципів діяльності суб'єктів управління аграрної сфери. У зв'язку із зазначеним вважаємо доцільним розглянути окремі сфери аграрних відносин економіки України. Важливість аграрного ринку для економіки України свідчить про те, що держава установила, що джерелами формування спеціального фонду Державного бюджету України в частині кредитування є надходження, пов'язані з агропромисловим комплексом (далі – АПК).

Ступінь розробленості проблеми. Наукові дослідження принципів державного управління аграрною сферою проводили В. Басай, В. Курило, О. Світличний, В. Семчик, А. Статівка й ін. Разом із тим питання вдосконалення принципів, пов'язаних із державним регулюванням окремих секторів аграрної сфери, викликане постійною зміною умов господарювання, що посилює актуальність тематичної спрямованості обраного наукового дослідження.

Метою статті є надання пропозицій щодо вдосконалення принципів, пов'язаних із державним регулюванням окремих секторів аграрної сфери України.

Виклад основного матеріалу. Для нашої держави важливим джерелом коштів для формування попиту й пропозиції, пожвавлення ділової активності та розвитку конкурентних засад суб'єктів господарювання є закупівля продукції сільськогосподарського призначення за державні кошти, що є істотною сферою

непрямого державного регулювання економіки. На сьогодні ринок державних закупівель сільськогосподарської продукції становить вагомую частину внутрішнього споживчого ринку, тому вважаємо доцільним вивчення питання щодо державної закупівлі сільськогосподарської продукції, в основу якої покладено принципи державних закупівель. З метою вдосконалення принципів державних закупівель сільськогосподарської продукції проаналізуємо це питання.

Відповідно до Закону України «Про здійснення державних закупівель» від 10 квітня 2014 р., закупівля здійснюється за такими принципами, як добросовісна конкуренція серед учасників; максимальна економія та ефективність; відкритість і прозорість на всіх стадіях закупівель; недискримінація учасників; об'єктивне й неупереджене оцінювання пропозицій конкурсних торгів; запобігання корупційним діям і зловживанням; вільне переміщення товарів; свобода надання послуг [1].

На нашу думку, відсутність у цьому Законі принципу об'єктивності публічного доступу до одержувача бюджетних коштів є його недоліком.

Принцип об'єктивності публічного доступу до одержувача бюджетних коштів означає, що інформація про переможця процедури закупівлі – учасника, пропозицію конкурсних торгів або цінову пропозицію якого визнано найбільш економічно вигідною та акцептовано в разі проведення торгів (конкурсних торгів), або

учасника, пропозицію якого акцептовано за результатами застосування переговорної процедури закупівлі, повинна бути неупередженою та об'єктивною. Цей принцип тісно пов'язаний із принципом відкритості й прозорості на всіх стадіях державних закупівель і вимагає врахування замовником, відповідальним за організацію та проведення процедур закупівель, практично всіх управлінських процедур під час державних закупівель.

З метою вдосконалення принципів державних закупівель пропонуємо принцип «об'єктивності публічного доступу до одержувача бюджетних коштів» включити в ст. 3 «Принципи здійснення закупівель» Закону України «Про здійснення державних закупівель».

Важливим напрямом аграрної реформи й невід'ємною складовою аграрного ринку є забезпечення зовнішньоекономічної діяльності (далі – ЗЕД) в аграрному секторі. Важливість ЗЕД полягає в тому, що в процесі реалізації геополітичних переваг національної економіки підвищується увага до потенціалу вітчизняного АПК, який відіграє ключову роль у вирішенні питань розвитку національної економіки та підвищенні рівня її конкурентоспроможності.

Сільське господарство України відіграє визначальну роль у забезпеченні продовольчої безпеки нашої країни, формує 17% валового внутрішнього продукту і близько 60% фонду споживання населення. Крім того, аграрний сектор є одним із основних бюджетоутворювальних джерел національної економіки, частка якого у зведеному бюджеті України за останні роки становить 8–9%, а також посідає друге місце серед секторів економіки в товарній структурі експорту. У сучасних умовах процеси глобалізації господарських відносин є визначальними [2, с. 182].

ЗЕД вітчизняних аграрних формувань включає набір конкретних механізмів, а також систему економічних, організаційних, адміністративних, правових, інституціональних, соціально-психологічних важелів, які забезпечують ефективну взаємодію вітчизняних підприємств АПК зі світовими народногосподарськими структурами як на макро-, так і мікрорівні з метою прискорення розвитку експортоорієнтованої діяльності, підвищення ефективності зовнішньоекономічних операцій, гарантування продовольчої безпеки країни [3, с. 197–201].

Водночас країни Європейського Союзу (далі – ЄС), крім економічних, уживають адміністративні заходи для захисту своїх ринків від продукції українських сільськогосподарських товаровиробників, зокрема шляхом видання ліцензій, які визначають обсяги експорту й імпорту продукції сільськогосподарського господарства, а також строки її дії. Ще одним засобом адміністративного впливу є дозволи на вчинення певної кількості експортно-імпортних операцій протягом визначеного часу, наприклад, від 3 до 6 місяців.

Отже, з метою захисту ринку сільськогосподарської продукції країни ЄС уживають різноманітні адміністративно-правові засоби впливу як на внутрішніх, так і зовнішніх виробників сільськогосподарської продукції.

Наведене свідчить, що здійснення зовнішньоекономічних операцій продукції сільськогосподарських товаровиробників потребує адміністративно-правових засобів державного впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання, що здійснюють експортну й імпортну діяльність сільськогосподарської продукції.

Для забезпечення єдиної державної політики в агропромисловій сфері державою встановлено порядок щодо імпорту й експорту продукції сільськогосподарського призначення. Закон України «Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції» від 17 липня 1997 р. встановлює порядок тарифного та нетарифного регулювання імпорту сільськогосподарської сировини і продуктів її переробки для створення рівних умов конкуренції між продукцією вітчизняного виробництва і продукцією нерезидентів [4].

Закон передбачає застосування ввізного (імпортного) мита й сезонного ввізного (імпортного) мита на сільськогосподарську продукцію певних груп товарної номенклатури ЗЕД, а також для підтримки конкурентоспроможності вітчизняних виробників продукції тваринництва Кабінет Міністрів України встановлює щорічні квоти (кількісні обмеження) на ввезення продукції, що підпадає під визначення першої і другої груп товарної номенклатури ЗЕД.

У своїй діяльності, відповідно до ст. 2 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [5], суб'єкти господарської діяльності України та іноземні суб'єкти господарської діяльності під час здійснення ЗЕД повинні керуватися принципами, установленними цим Законом.

Зважаючи на те, що Україна є повноцінним членом СОТ, в умовах євроінтеграції важливим завданням держави є захист суб'єктів аграрного підприємництва під час здійснення ними ЗЕД.

Аналіз принципів здійснення ЗЕД суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності під час здійснення ними ЗЕД свідчить, що, на відміну від законодавчого регулювання експорту й імпорту сільськогосподарської продукції, країни ЄС більш дієво забезпечують захист свого ринку сільськогосподарської продукції.

Принцип забезпечення захисту інтересів суб'єктів ЗЕД викладено в Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність», є більш характерним для суб'єктів ЗЕД, які не здійснюють експорт або імпорт сільськогосподарської продукції.

Ураховуючи спеціальні адміністративно-правові заходи, які вживають країни ЄС з метою захисту ринку сільськогосподарської продукції та своїх сільськогосподарських товаровиробників, принцип захисту інтересів вітчизняних суб'єктів ЗЕД, викладений у Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність», не повною мірою спроможний захистити вітчизняних суб'єктів ЗЕД під час експорту й імпорту ними продукції сільськогосподарського призначення.

Навпаки, він забезпечує рівний захист інтересів як вітчизняних суб'єктів ЗЕД, так й іноземних суб'єктів господарської діяльності.

Такий підхід є несприятливим, він ставить у нерівні умови вітчизняних суб'єктів ЗЕД, які здійснюють експортно-імпортні операції із сільськогосподарською продукцією, порівняно із зарубіжними суб'єктами ЗЕД.

Видається, що принципи ЗЕД, викладені в ст. 2 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», доцільно доповнити принципом забезпечення захисту вітчизняних суб'єктів ЗЕД під час здійснення ними операцій, пов'язаних із сільськогосподарською продукцією.

Оскільки невід'ємною складовою й важливим напрямом АПК є забезпечення ЗЕД в аграрному секторі, цей принцип повинен відігравати важливу роль реалізації функцій державного регулювання аграрним сектором економіки України.

Пропонуємо, принцип захищеності вітчизняних суб'єктів під час здійснення ними ЗЕД, пов'язаної із сільськогосподарською продукцією, включити в ч. 6 ст. 2 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», яку викласти в такій редакції:

«Принципом захисту інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, який полягає в тому, що Україна як держава:

- забезпечує рівний захист інтересів усіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та іноземних суб'єктів господарської діяльності на її території згідно із законами України;

- здійснює рівний захист усіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України за межами України згідно з нормами міжнародного права;

- здійснює захист вітчизняних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності під час здійснення ними діяльності, пов'язаної із сільськогосподарською продукцією;

- здійснює захист державних інтересів України як на її території, так і за її межами лише відповідно до законів України, умов підписаних нею міжнародних договорів і норм міжнародного права».

Аналіз діяльності суб'єктів управління, діяльність яких пов'язана з окремими секторами аграрної сфери, свідчить, що ринок державних закупівель сільськогосподарської продукції становить вагомий частину внутрішнього споживчого ринку, в основу якого покладено принципи державних закупівель. Аналіз принципів державних закупівель Закону України «Про здійснення державних закупівель» дає підстави зазначити, що відсутність у цьому Законі принципу об'єктивності публічного доступу до одержувача бюджетних коштів є його недоліком.

Важливим напрямом аграрної реформи й невід'ємною складовою аграрного ринку є забезпечення ЗЕД в аграрному секторі. Аналіз принципів здійснення ЗЕД суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності під час здійснення ними ЗЕД свідчить, що, на відміну від законодавчого регулювання експорту й імпорту сільськогосподарської продукції, країни ЄС більше дієво забезпечують захист свого ринку сільськогосподарської продукції.

Висновки. З метою вдосконалення принципів державної виконавчої влади в окремих секторах аграрної сфери проаналізовано Закон України «Про здійснення державних за-

купівель». Відсутність у цьому Законі принципу об'єктивності публічного доступу до одержувача бюджетних коштів є його недоліком. Принцип об'єктивності публічного доступу до одержувача бюджетних коштів означає, що інформація про переможця процедури закупівлі – учасника, пропозицію конкурсних торгів або цінову пропозицію якого визнано найбільш економічно вигідною та акцептовано в разі проведення торгів (конкурсних торгів), або учасника, пропозицію якого акцептовано за результатами застосування переговорної процедури закупівлі, повинна бути неупередженою та об'єктивною. Цей принцип тісно пов'язаний із принципом відкритості й прозорості на всіх стадіях державних закупівель і вимагає врахування замовником, відповідальним за організацію і проведення процедур закупівель, практично всіх управлінських процедур під час здійснення державних закупівель. З метою вдосконалення принципів державних закупівель пропонуємо принцип об'єктивності публічного доступу до одержувача бюджетних коштів включити в ст. 3 «Принципи здійснення закупівель» Закону України «Про здійснення державних закупівель».

Важливим напрямом аграрної реформи й невід'ємною складовою аграрного ринку є забезпечення ЗЕД в аграрному секторі. Принцип забезпечення захисту інтересів суб'єктів ЗЕД, викладений у Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність», є більш характерним для суб'єктів ЗЕД, які не здійснюють експорт або імпорт сільськогосподарської продукції. Ураховуючи спеціальні адміністративно-правові заходи, які вживають країни ЄС з метою захисту ринку сільськогосподарської продукції та своїх сільськогосподарських товаровиробників, принцип захисту інтересів вітчизняних суб'єктів ЗЕД, викладений у Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність», не повною мірою спроможний захистити вітчизняних суб'єктів ЗЕД під час експорту й імпорту ними продукції сільськогосподарського призначення, пропонується принципи ЗЕД, викладені в ст. 2 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», доповнити принципом «забезпечення захисту вітчизняних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності під час здійснення ними операцій, пов'язаних із сільськогосподарською продукцією».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про здійснення державних закупівель: Закон України від 10 квітня 2014 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 24. – Ст. 883.
2. Огієнко А.В. Аспекти ефективного розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств аграрної сфери / А.В. Огієнко, В.М. Орел [Електронний ресурс]. – Режим доступу.
3. Сисоєва Т.П. Інструментарій теорії і практики оцінки зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) регіону / Т.П. Сисоєва // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка та менеджмент». – 2009. – Вип. 6–7 (26–27). – С. 197–201.
4. Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції: Закон України від 17 липня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 44. – Ст. 281.
5. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України 16 квітня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 29. – Ст. 377.